

Quo Vadis?

Forskningens kvalitet og kvantitet

Formanden for Dansk Sociologforening, Rasmus Willig (RW), udtrykker i et åbent brev til Videnskabsminister Helge Sander i Information d. 8. april 2009 (pt. publiceret som klumme på sociologforeningens hjemmeside www.sociologi.dk) sin undren over Videnskabsministeriets nye kriterier for bedømmelse af forskningskvalitet. Disse nye kriterier medfører, at en mindre procentdel af universiteternes basisbevillinger fremover tildeles på baggrund af det videnskabelige personales produktivitet. Produktivitet måles primært ved publiceringer i form af artikler i danske og internationale tidsskrifter, bøger og bidrag til antologier.

Men er det nye bevillingssystem godt eller skidt? Det er spørgsmålet. RW fremfører tre kritikpunkter imod systemet: (1) publicering i internationale tidsskrifter er ikke nødvendigvis lig med høj kvalitetsforskning; (2) der fokuseres for meget og for ensidigt på engelsksprogede publikationer; og (3) artikelformatet begrænser forskningens kreativitet. Vi vil gerne gratulere RW for at have taget hul på en meget vigtig principiel diskussion: Hvordan skal vi bedømme forskningskvalitet i samfundsvidenskaberne, og hvilke kriterier skal vi lægge til grund for tildeling af forskningsmidler? Vi er enige i dele af RW's kritik. Samtidigt synes vi også, at dele af RW's argumentation er unuanceret. Derfor vil vi i dette indlæg forsøge at nuancere debatten. Vi håber, at vores indlæg giver anledning til at forsætte diskussionen om, hvordan vi bedst kan bedrive samfundsvidenskabelig forskning på et højt, internationalt niveau.

Er internationale publikationer lig med høj forskningskvalitet?

RW skriver, at det at få sit arbejde publiceret som artikler i internationale tidsskrifter – modsat hvad Videnskabsministeriet synes at mene – ikke nødvendigvis er udtryk for at arbejdet har en høj forskningskvalitet. Vi er helt enige! Internationale tidsskrifter findes i mange kvaliteter: nogle publicerer artikler af høj kvalitet og andre publicerer artikler af lav kvalitet.

Hvordan afgør vi hvad der er godt og skidt? Det er der, generelt set, ikke noget objektivt svar på. Men, der findes en internationalt anvendt (og i vid udstrækning også anerkendt) praksis, som RW ikke nævner i sit brev. Denne praksis består i at opgøre, hvor ofte et givent tidsskrifts artikler, typisk målt over de tre seneste år, bliver citeret i *gennemsnit* i andre tidsskrifter. Denne opgøringsmetode måler et tidsskrifts *impact factor* (IF), dvs. hvor bredt tidsskriftets artikler "når omkring" inden for et fagområde.

IF bruges i stigende omfang af samfundsvidenskabelige forskere, forskerbedømmelsesudvalg, forskningsråd og andre bevilligende myndigheder. Forskere bruger IF til at vælge de mest prestigefyldte tidsskrifter for deres artikler. Forskningsråd bruger IF som groft mål for tyngden af forskere bag ansøgninger. Bevilligende myndigheder benytter også i stigende grad IF ved tildeling af midler. IF er i udgangspunktet ikke et mål for forskningskvalitet. Vi mener dog, at IF i praksis – og måske med god grund – kan bruges som et mål for forskningskvalitet.

Det skyldes for det første, at IF, som et mål for hvor ofte et tidsskrifts artikler citeres, bliver et udtryk for, hvor svært det er at få en artikel publiceret i tidsskriftet. Tidsskrifter, der citeres meget, er attraktive og prestigefyldte. De modtager mange manuskripter, men publicerer ganske få. American Journal of Sociology (AJS) og American Sociological Review (ASR), der som regel altid er i top-fem hvad gælder IF, publicerer under 10 procent af de tilsendte manuskripter. Hvis man er villig til at acceptere, at der findes en fordeling af "kvalitet" blandt de manuskripter, som sendes til AJS og ASR, vil alene den lave publikationsrate i AJS tilsige, at de artikler, som publiceres har en meget høj kvalitet. Derfor kan IF fortolkes som en indikator for forskningskvalitet.

IF kan, for det andet, fortolkes som et kvalitetsmål, fordi publicering i internationale tidsskrifter næsten uden undtagelse er underlagt anonym fagfællebedømmelse – og dermed ekstern kvalitetssikring. Vi er enige med RW i, at Videnskabsministeriet ikke har kompetence til at bedømme forskningens kvalitet inden for sociologien. Men det er trods alt betryggende, at ministeriet har valgt et system, hvor vurderingen af forskningens kvalitet ikke foretages af ministeriet *selv*, men af andre forskere. I et lille land som Danmark med få eksperter inden for de enkelte samfundsvidenskabelige underområder giver det for os at se god mening at publicere internationalt med ekstern kvalitetssikring. Ofte vil der ikke være nok dansksprogede eksperter til at sikre en tilfredsstillende bedømmelse af de mange specialiserede artikler, som danske

forskere udarbejder. Herudover kender danske eksperter på et område typisk hinanden, hvilket gør det svært at undgå fx habilitetsproblemer. Det er naturligt sandt, som RW skriver, at der er mulighed for fagfællebedømmelse ved publicering i (danske) antologier. Men, i antologiprojekter (i hvert fald dem vi personligt har været involveret i) vil det ofte være tilfældet 1) at forfatter er inviteret til at bidrage og derfor reelt kun har en meget lav sandsynlighed for ikke at blive publiceret og 2) forfatter og bedømmer (og redaktør) kender hinanden og bedømmelsen derfor ikke er anonym. Alt andet lige må disse forhold betyde – selv hvis vi holder forskningens kvalitet konstant – at det sandsynligvis er nemmere at blive publiceret i antologier (især på dansk) end i et (målt på IF) gennemsnitligt godt internationalt tidsskrift.

En tredje grund til, at vi i Danmark bør benytte IF mere aktivt er, at opgørelsesmetoden er standardiseret, internationalt anerkendt og allerede fungerer *de facto* som kvalitetsmål. Inden for forfatterens respektive forskningsfelter (arbejdsmarked, social ulighed/mobilitet, velfærdsstat, komparative og kvantitative metoder) er IF velkendt, og der er relativt stor international enighed om, hvilke tidsskrifter der er "gode", og hvilke der er "dårlige". Denne rangering stemmer i store træk overens med IF scores. Det er vores indtryk, at det også er tilfældet inden for mange andre forskningsfelter. Fordelene ved en fælles anerkendt standard er fx, at unge forskere får en karrieremæssig "benchmark" at orientere sig i forhold til, at publikationer i højtrangerede tidsskrifter kan være forhandlingsparametre ved stillings- og lønforhandlinger, og at man tænker i den samme "valuta" som sine internationale kolleger. Derfor er der ingen grund til, at vi i Danmark – hvis vi gør os metodens begrænsninger klart – ikke også kan bruge IF som kvalitetsindikator for forskning.

Vi skal understrege, at det at benytte IF naturligvis også er forbundet med problemer. Ét problem er, at publikationer i bøger og antologier ikke indgår i IF. Dette medfører, at en væsentlig mængde publikationer ikke opgøres i IF. Omfanget af dette problem varierer over samfundsvidenskabernes discipliner og underområder, blandt andet afhængig af deres tradition for at publicere i artikel- eller bogform. Samtidigt betyder eksklusionen af bøger og antologier også, at IF undervurderer det faktiske antal gange en artikel bliver læst, fordi citationer i bøger, antologibidrag og andre publikationskanaler ikke tæller med i IF. Et andet problem er, at tidsskrifter godt kan nyde høj anerkendelse inden for et fagområde, men stadig have en relativt lav IF (især hvis fagområdet er meget smalt). Et tredje problem er, at der findes betydelige forskelle på publicerings- og referencekultur mellem forskellige samfundsvidenskabelige discipliner og underområder. Derfor kan man ikke meningsfuldt direkte sammenligne IF mellem fx økonomi, politologi og sociologi. Man kan dog sammenligne IF inden for discipliner og underområder. Endelig er et fjerde problem, at der er en betydelig bias af amerikanske tidsskrifter i den database, som danner baggrund for beregningen af IF. I det omfang at publicering i fx europæiske tidsskrifter er mere relevant, bør dette medtænkes i eventuelle

vægtningssprocedurer. Men det er også kun et spørgsmål om (kort) tid før de fleste europæiske tidsskrifter (og for den sags skyld også ikke-vestlige tidsskrifter) indgår i beregningen af IF.

Det fremgår ikke af RW's indlæg, om han er modstander af at ville måle forskningskvalitet *overhovedet*. Men hvorfor skulle vi ikke kunne måle kvalitet (og produktivitet) inden for forskning på samme måde som inden for andre områder? Det er trods alt skatteborgernes penge, der finansierer forskeres lønninger.

For os at se er det centrale omdrejningspunkt ikke, hvorvidt man skal måle forskningskvalitet. Det er derimod, at bedømmelseskriterierne er gennemskuelige og den vægt, som forskellige forskningsprodukter (artikler, antologibidrag, bøger etc.) tildeles, er fair. Det er i sagens natur komplicerede spørgsmål. Vi kan derfor kun opfordre til en fortsat dialog om bedømmelseskriterier og vægte for forskellige forskningsprodukter. På et par af forfatterens tidligere arbejdsplads (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd) benyttes et system, hvor tidsskriftartikler vægtes på baggrund af tidsskriftets IF. Bøger og antologibidrag vægtes efter forlagets anseelse (det *er* sværere at blive publiceret på Harvard University Press end på Akademisk Forlag). I dette system tildeles alle forskningsprodukter en vægt og tildelingskriterierne er kendte. Hvorvidt vægtene er fair kan altid diskuteres, og der kan tages særlige hensyn inden for nogle samfundsvidenskabelige områder. Men det afgørende spørgsmål er, om kriterierne er gennemskuelige. Det samme er spørgsmålet om, hvorvidt et sådant system får forskere til at ændre adfærd, fx ved at fokusere på de mest meritgivende publikationskanaler (artikler i meget prestigefyldte tidsskrifter). Men det spørgsmål er for os at se kun relevant i det omfang, at en sådan adfærdsændring fører til lavere forskningskvalitet. Det har vi svært ved at se skulle være tilfældet.

Er engelsk det eneste saliggørende?

RW kritiserer Videnskabsministeriet for i sine bedømmelseskriterier at fokusere for ensidigt på engelsksproget publicering. Vi er enige med RW i, at en ensidig fokusering på engelsksprogede artikler kan være uheldig. En publikation er ikke nødvendigvis god, fordi den er skrevet på engelsk. RW's eksempel med, at en sociologisk forsker, der forsker i det danske sprog vil have meget lidt gavn af at formidle sin forskning på engelsk, forekommer dog ikke særlig relevant. De fleste samfundsvidenskabelige problemstillinger er begunstiget ved et veludviklet engelsksproget begrebsapparat. Hvorfor skulle fx sociologiske problemstillinger som identitet, ulighed, etnicitet og køn ikke kunne behandles lige så effektivt på engelsk som på dansk. Afhængig af vægten på det empiriske og teoretiske er det også sjældent, at en sociologisk problemstilling *kun* vedrører Danmark og derfor *kun* har interesse for et dansk publikum.

Omvendt er der betydelige fordele forbundet med at publicere på engelsk – både for den individuelle forsker og for forskersamfundet som helhed. Den

største fordel for den individuelle forsker er, at dennes forskning når ud til det internationale forskersamfund, hvilket, alt andet lige, må formodes at forbedre muligheden for en højere forskningskvalitet og en større læserskare af kolleger. Især for ph.d.-studerende og unge forskere er respons fra internationale kolleger af stor betydning. Publicering på engelsk er også en fordel for forskersamfundet som helhed: Vi bør lære af hinanden, og det kan vi kun, hvis vi kan læse hinandens arbejde. Og virkeligheden er, at engelsk – ikke tysk, fransk eller dansk – pt. er forskningens verdenssprog. Mon Kierkegaard og Bohr var blevet verdensstjerner, hvis ikke de var blevet publiceret på engelsk? Sikkert ikke. Derfor bør publicering på engelsk have særlig status – også selv om engelsk ikke er det eneste saliggørende.

Hæmmer artikelformatet forskningens kreativitet?

RW skriver – hvis vi forstår ham ret – at publicering i artikelform er en hæmsko for videnskabelig udvikling. Årsagen er angiveligt, at artikelformatet er så stramt, at det umuliggør den "tænke ud af boksen", som karakteriserer god forskning. Her mener vi, at RW foretager en fejlslutning ved ikke at skelne mellem form og indhold. En videnskabelig artikel følger et bestemt format for at øge tilgængeligheden af den viden, som artiklen formidler. Formatet er for os at se fuldstændigt uafhængigt af artiklens substantielle indhold og videnskabelige kvalitet i øvrigt. Derfor mener vi ikke, at artikelformatet på nogen måde er en hæmsko for videnskabelig originalitet og kvalitet.

Opsummering

Samlet set mener vi altså, at RW i sin kritik af Videnskabsministeriets nye kriterier for bedømmelse af forskningskvalitet har åbnet for en vigtig diskussion. Vi er også enige i nogle af RWs kritikpunkter. Samtidig mener vi dog, at RW anlægger et alt for pessimistisk blik på de nye bedømmelseskriterier og overser de positive effekter, som det nye bedømmelsessystem kan få for kvaliteten og internationaliseringen af dansk samfundsvidenskabelig forskning. Vi ser frem til den videre diskussion.

Mads Meier Jæger
E-mail: mmj@dpu.dk

Jon Kvist
E-mail: kvi@sam.sdu.dk

Anders Holm
E-mail: ah@soc.ku.dk